

Minna Niemi

12.6.2024

Sisäministeriö
Johtava asiantuntija Jenni Raitanen

Lausuntopyyntönnne 23.5.2024, VN/27315/2023-SM-25

THL:n lausunto luonnoksesta ”Kansallinen väkivaltaisen radikalisoitumisen ja väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisyn ja torjunnan toimenpideohjelma 2024–2027”

THL kiittää mahdollisuudesta lausua *Kansallisen väkivaltaisen radikalisoitumisen ja väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisyn ja torjunnan toimenpideohjelmasta*. Ohjelman tarvetta perustellaan samalla tavalla kuin vuonna 2019 vahvistetussa asiakirjassa. Väkivaltaisen ekstremismin nähdään uhkaavan demokratiaa, perus- ja ihmisoikeuksia ja yhteiskuntarauhaa, joita ohjelmassa määritellyillä kansallisilla, alueellisilla ja paikallisilla toimenpiteillä pyritään turvaamaan.

Sisäministeriö pyytää lausuntoa liitteenä olevasta asiakirjasta yksilöimättä tarkemmin kysymyksiä lausunnon antajalle. Tässä lausunnossa tarkastelemme erityisesti niitä ohjelman toimenpiteitä, joissa THL on mainittu yhtenä toimijana tai joita THL:llä on asiantuntemuksensa ja tietopohjansa perustalta mahdollisuus tukea. Lisäksi olemme kirjanneet ohjelmaa koskevia yleisiä huomioita, joita esitämme huomioon otettavaksi ohjelman viimeistelyssä.

Yksittäisiin toimenpiteisiin liittyvät kommentit

TP 1. Lisätään tutkittua tietoa väkivaltaisesta radikalisoitumisesta ja väkivaltaisesta ekstremismistä Suomessa.

Päävastuulliseksi tahoksi on kirjattu sisäministeriö ja yhdeksi tärkeistä toimijoista THL. THL pitää tärkeänä, että ohjelmassa yksilöidään nykyistä tarkemmin, mihin tarkoitukseen ja millaista tietoa tarvitaan sekä miten tutkimus resursoidaan ja tuotetaan. Lisäksi on olennaista ottaa huomioon kolmannen sektorin toimijoiden sekä sote- ja sivistyspalveluissa asiakastyötä tekevien kokemustieto.

TP 2. Edistetään väkivaltaisen radikalisoitumisen ja väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisyä tukevaa viestintää.

Muun muassa THL:n Barnahus-toiminnassa on kiinnitetty huomiota viranomaisia koskevan disinformaation lisääntymiseen Pohjoismaissa. THL:n kokemusten mukaan disinformaatiota voidaan vähentää tietoa

lisäämällä, esim. Suomeen muuttaneille suunnatulla ryhmätoiminnalla ja oppailla, *joiden sisältöjä on tuotettu yhdessä kohderyhmään kuuluvien kanssa*. Lisäksi viestinnässä on tärkeää ottaa huomioon informaation saavutettavuus, mm. käännökset sekä kohderyhmien luku- ja kirjoitustaidot. THL ehdottaa Barnahusin kokemusten hyödyntämistä ja sisältöjen huomioimista toimenpiteen konkretisoinnissa.

TP 3. Koostetaan säännöllisesti kansallinen, yhteismitalliseen tietoon perustuva väkivaltaisen ekstremismin tilannekuva.

THL suosittelee, että kansallista tilannekuvaa muodostettaessa huomioon otetaan aihetta koskeva monipuolinen, eri organisaatioiden tuottama tietopohja, esim. *Väkivallaton Lapsuus* -suunnitelman myötä syntynyt Päätösten tueksi -julkaisu: *Väkivallattoman lapsuuden turvaamiseen tarvitaan vahva tietopohja*.

TP 9. Vahvistetaan oikeuspsykiatrian roolia / TP 10. Lisätään Niuvanniemen sairaalan konsultointia tilanteissa, joissa on kohdennetun väkivallan uhkaa ja psykiatrisen arvion tarve.

THL esittää, että toimenpiteissä tuodaan esiin valtion sote-yksiköiden, kuten Niuvanniemen sairaalan ja Vankiterveydenhuollon yksikön, toiminnan merkitys niin yksilöiden kuin yhteisöjen turvallisuudelle. Olenaisena pidetään resurssien vahvistamista, mikäli yksiköille esitetään uusia tehtäviä. Lisäksi THL ehdottaa, että toimenpide 10:een liittyvä teksti muotoillaan seuraavanlaiseksi: ”Tavoitteena on varmistaa, että yksilön mielenterveyden oireet tulevat huomioiduksi riittävällä tasolla, ja että eri toimijat ovat tietoisia ja pystyvät mahdollisuuksien mukaan hyödyntämään Niuvanniemen sairaalan valtakunnallisen poliklinikan tarjoamaa palvelua konsultoinnissa, väkivallan riskiarvioinnissa tai hoidon ja kuntoutuksen suunnittelussa.”

TP 11. Luodaan uusia yhteistyökumppanuuksia.

THL esittää, että ohjelmassa korostetaan pyrkimystä kutsua maahanmuuttaneita tukevia järjestöjä entistä vahvemmin mukaan ekstremismin torjuntaan ja ehkäisyyn. Lisäksi THL katsoo, että hyvinvointialue- ja kuntatasoisten yhteistyökumppanuuksien luomisessa ja vahvistamisessa on mahdollista hyödyntää THL:n koordinoimaa hyvinvointialueiden väkivaltatyön koordinaattoriverkostoa.

TP 12. Kartoitetaan hyväksi todettuja kansainvälisiä käytänteitä kansallisen tason toiminnan kehittämiseksi.

THL voi tarvittaessa osallistua tämän toimenpiteen edistämiseen, sillä organisaatiossa on aihepiiriä koskevaa vahvaa asiantuntemusta, tietopohjaa sekä kansainvälisiä kontakteja.

TP 21. Tarkastellaan väkivaltaiseen ekstremismiin liittyvien riskien arviointia osana Rikosseuraamuslaitoksen asiakasarviointiin liittyviä käytänteitä, ja huomioidaan näissä mahdollisesti olevat

kehittämistarpeet. Vankiterveydenhuollon yksiköllä (VTH) on merkittävä rooli vankeusaikaa koskevassa radikalisoitumisen torjunnassa ja ehkäisyssä. VTH toimii kiinteässä yhteistyössä Rikosseuraamuslaitoksen (Rise) kanssa vastaten lakisääteisesti kaikesta vankien terveyden- ja sairaanhoidosta. Näin ollen THL esittää, että VTH mainitaan toimenpideohjelmassa yhtenä keskeisenä radikalisoitumisen torjunnan ja ehkäisyn toimijana edellyttäen, että ehkäisytoimintaan kohdennetaan lisämäärärahaa. VTH:n mainitsemista esitämme tämän toimenpiteen lisäksi 18, 19, 20, 22 ja 23 toimenpiteiden yhteydessä.

TP 24. Ylläpidetään ja kehitetään vastaanottokeskusten henkilökunnan osaamista sekä Väkivaltaiseen radikalisoitumiseen ja väkivaltaiseen ekstremismiin liittyen / TP 28. Lisätään osaamista väkivaltaisesta radikalisoitumisesta ja väkivaltaisesta ekstremismistä / TP 29. Lisätään ammattilaisten tietoa oman toimialan lainsäädännön mahdollistamasta ja velvoittavasta tiedonvaihdosta, ja jaetaan tietoa lainsäädännön puitteista.

Radik-verkkokoulun lisäksi THL suosittelee *Barnahus* ja *Puutu väkivaltaan -verkkokoulujen* sekä *Ratti-tukityökalun* huomioon ottamista toimenpiteissä. THL kannattaa ammattilaisten osaamisen vahvistamista liittyen oman toimialansa lainsäädäntöön ja sitä koskeviin tiedonvaihto-oikeuksiin ja -velvollisuuksiin. Lisäksi THL suosittelee, että toimenpiteissä huomioidaan tarve vahvistaa ammattilaisten konsultaatiomahdollisuuksia tilanteissa, joissa tiedonvaihtoa koskevaa lainsäädäntöä sovelletaan.

TP 38. Edistetään nuorten ja nuorten aikuisten osallistumista yhteiskunnalliseen toimintaan / TP 39. Lisätään lasten ja nuorten kokemuksia yhteisöllisyydestä ja ryhmään kuulumisesta.

Toimenpiteessä korostuu nuorten osallistumismahdollisuuksien vahvistamisen pyrkimys. THL suosittelee lisäksi ehdotuksia konkreettisesti toiminnasta, joka edistää nuorten osallisuutta yhteiskunnassa sekä vähentää yhteisöllistä ja yhteiskunnallista syrjintää. Ohjelman universaaliutta ja leimaamattomuutta tulee korostaa, jotta ohjelma ei sitä sovellettaessa käänny tavoitteidensa vastaiseksi, jotakin tiettyä ryhmää syrjiväksi.

THL esittää, että toimenpiteissä viitataan myös *Turvalliset kadut* -kokonaisuuteen, jossa koordinoidaan ja arvioidaan TE-määrärahoilla vuosina 2025–2026 toteutettavia, aihepiiriä koskevia alueellisia interventiohankkeita. Lisäksi toimenpideohjelmassa suositellaan huomioon otettavaksi *Väkivallaton lapsuus* -suunnitelman väliraportissa mainitut esitykset, jotka koskevat nuorten katuväkivallan ehkäisyä, puuttumista ja seurauksia.

TP 40. Tuetaan väkivaltaisesti radikalisoituneita tai radikalisoitumisprosessissa olevia muutosprosessissa.

THL esittää toimenpiteeseen lisättäväksi mainintaa osallisuuden kokemuksen merkityksellisyydestä radikalisoitumista koskevissa muutosprosesseissa. Kun henkilöllä on aito kokemus yhteiskunnan jäsenyydestä, hän motivoituu todennäköisimmin prososiaalisuuteen suuntaavaan muutosprosessiin. THL:lla on vahvaa osallisuutta koskevaa asiantuntemusta ja tietopohjaa, jota voidaan hyödyntää muun muassa ammattilaisten osaamisen vahvistamista koskevissa toimenpiteissä.

Yleiset huomiot toimenpideohjelmasta

THL pitää tärkeänä laaja-alaisesti arjen turvallisuuteen vaikuttavien tekijöiden huomioimista toimenpideohjelmassa. Väkivaltaista radikalisoitumista torjutaan ja ehkäistään mm. yhteisöllisyyttä tukevalla varhaiskasvatuksen, koulun ja oppilaitosten toimintakulttuurilla, varmistamalla universaalien sote-palvelujen laatua ja saavutettavuutta, sitoutumalla tasoltaan kohtuullisen sosiaaliturvaan, tukemalla kulttuurisesti moninaisia yhteisöjä ja yhteiskuntaa sekä huolehtimalla yhteiskunnassa heikoimmassa asemassa olevista.

Tutkimuksesta tiedämme, että tasavertaisten osallistumismahdollisuuksien turvaaminen lisää inklusiota ja ehkäisee osaltaan väkivaltaista ekstremismia. THL esittääkin ohjelmaan yksityiskohtia, jotka ohjaavat toimijoita kiinnittämään huomiota siihen, miten kukin toiminnallaan ja lausunnoillaan voi vaikuttaa vastakkaisasettelun vähentämiseen, yhteisen ymmärryksen lisäämiseen ja suvaitsevaisuuteen. Näin Suomessa on mahdollisuus sitoutua työskentelemään yhteisesti sen eteen, ettei yhdellekään väestöosalle synny kokemusta suurista vääryyksistä ja eriarvoisuuksista suhteessa muihin.

Pääjohtaja

Mika Salminen

Johtaja

Anneli Pouta

SIGNATURES**ALLEKIRJOITUKSET****UNDERSKRIFTER****SIGNATURER****UNDERSKRIFTER**

This documents contains 4 pages before this page

Dokumentet inneholder 4 sider før denne siden

Tämä asiakirja sisältää 4 sivua ennen tätä sivua

Dette dokument indeholder 4 sider før denne side

Detta dokument innehåller 4 sidor före denna sida

authority to sign

representative

custodial

asemavaltuus

nimenkirjoitusoikeus

huoltaja/edunvalvoja

ställningsfullmakt

firmateckningsrätt

förvaltare

autoritet til å signere

representant

foresatte/verge

myndighed til at underskrive

repræsentant

frihedsberøvende